

Rijksoverheid

Regeerprogramma

Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord
door het kabinet

13 september 2024

10a

Economie en
ondernemings-
klimaat

Wat is het overkoepelende maatschappelijke probleem?

Het kabinet gaat ons verdienvermogen versterken. Daarin is een belangrijke rol weggelegd voor onze bedrijven. Bedrijven – van mkb tot grootbedrijf – maken winst en betalen werknemers hun loon. Ruim 70% van de werkenden werkt in de private sector.⁶ Zij verdienen dus maandelijks hun geld door zich in te zetten voor een bedrijf. Bijvoorbeeld in de bouw, in een fabriek, in een horecazaak of bij een bank. Deze bedrijven bieden voor veel mensen bestaanszekerheid. En met de belastingafdracht van het bedrijfsleven aan de schatkist – direct via de winstbelasting en indirect via loonbelasting en btw – wordt een groot deel van onze publieke voorzieningen zoals onderwijs, wegen en de politie betaald. Bedrijven en hun medewerkers hebben innovatieve ideeën voor maatschappelijke opgaven en doen investeringen in innovatie waar we in de toekomst de vruchten van plukken, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, veiligheid, klimaat, leefomgeving en digitalisering. Mkb-ondernemers brengen winkelstraten tot leven, dragen bij aan het lokale verenigingsleven en bieden jongeren stageplaatsen en leer-werkplekken. Het kabinet is van mening dat ondernemen en ondernemers gewaardeerd moeten worden voor de belangrijke economische, sociale en maatschappelijke rol die zij vervullen en zal dit ook uitdragen. Ondernemen moet lonen om onze welvaart op hoog niveau te houden.

De Nederlandse economie staat er goed voor, maar staat ook voor uitdagingen. Recent is Nederland gedaald van plek 5 naar plek 9 in de lijst van concurrerende landen.⁷ Ondernemers lopen tegen grenzen aan, zoals beperkte (milieu)ruimte, gebrek aan personeel en een vol elektriciteitsnet. Bovendien hebben ze te maken met regeldruk en soms onvoorspelbaar overheidsbeleid. Dat belemmert hen om te doen waar ze goed in zijn: het bedenken van oplossingen en daarmee kennis, producten en diensten verkopen. Ons verdienvermogen staat onder druk doordat de Nederlandse bevolking vergrijsst.

Er zijn steeds minder werkende mensen ten opzichte van ouderen. Bedrijven hebben nu vaak al moeite om aan genoeg en kundig personeel te komen. Daarom is het belangrijk dat de productiviteit van onze economie stijgt. Dat betekent dat we meer doen met minder mensen. Dat kunnen we bereiken door te innoveren, te groeien in hoogproductieve sectoren, door arbeidsbesparende technologie in te zetten en door slimmer te werken in laagproductieve sectoren. Hiervoor moeten we talent aantrekken, ook uit het buitenland. De schaarste van arbeid betekent wel dat er grenzen zijn aan wat we in Nederland kunnen doen, niet alles kan en zeker niet tegelijkertijd. We moeten prioriteren in het behalen van maatschappelijke doelen. Daarom wil dit kabinet toewerken naar een hoogwaardige en innovatieve economie.

De overheid geeft bedrijven de ruimte om te ondernemen en stuurt bij waar nodig. Hiervoor scheidt de overheid randvoorwaarden. Goede publieke voorzieningen zorgen ervoor dat bedrijven kunnen floreren. De overheid kan helpen waar het knelt om maatschappelijke opgaven te behalen. Bijvoorbeeld door netcongestie aan te pakken. Een sterk ondernemingsklimaat is gebaat bij voldoende ruimte voor ondernemen en werken, zowel op bedrijventerreinen als in de stad. In Nederland moeten goede ideeën kunnen worden opgeschaald, zodat startups doorgroeien naar scale-ups en volwassen bedrijven. Hiervoor is voldoende toegang tot talent en financiering essentieel.

Nederland is van oudsher een handelsland. Dat levert grote afzetmarkten en specialisatievoordelen op, waar onze internationaal opererende bedrijven hun voordeel mee doen. De interne markt van de Europese Unie is van groot belang voor Nederland. Toenemende geopolitieke fragmentatie zet het wereldwijde speelveld voor bedrijven steeds meer onder druk. Steeds meer landen hanteren ongelijke spelregels waardoor onze ondernemers oneerlijke concurrentie ervaren. Samenwerking binnen de Europese Unie, met andere lidstaten, en met

⁶ CBS, 2022, Nederland in cijfers, Longread, pagina 39.

⁷ IMD World Competitiveness Ranking

internationale partners is essentieel om eerlijke internationale handel te bewaken en te bevorderen.

Geopolitieke spanningen vormen een risico voor de economische veiligheid. Beschermende maatregelen zijn nodig om te voorkomen dat hoogwaardige kennis en technologie in verkeerde handen valt, door bijvoorbeeld spionage- en sabotageactiviteiten. Om weerbaar te zijn helpt het als we op de wereldmarkt economisch gewicht in de schaal leggen. Daarom bouwen we met gericht industrie- en innovatiebeleid sterke posities in hoogwaardige waardeketens zoals in de halfgeleiders-, de biotech- of de agrifoodsector. Zo beperken we risico's van strategische afhankelijkheden en versterken we onze positie in het geopolitieke speelveld. Om ons land te beschermen tegen dreiging van buitenaf vindt het kabinet een sterke industriële basis en productie- en leveringszekerheid in de defensiesector belangrijk, zowel in eigen land als in de Europese Unie. Tevens moeten we ervoor zorgen dat Nederland risico's beperkt van strategische afhankelijkheden in de toevoer van grondstoffen, goederen en technologieën. Voor bepaalde producten is Nederland afhankelijk van landen die, via politieke of economische dwang, een bedreiging vormen voor de publieke belangen van Nederland. Het kabinet onderschrijft daarnaast het belang van een veiligheidstoets op buitenlandse investeringen in vitale infrastructuur, technologie en strategische kennis.

Het kabinet versterkt de komende kabinetsperiode het verdienvermogen, het ondernemingsklimaat en de bestaanszekerheid. Dat doen we samen met bedrijven, werkenden, vakbonden, maatschappelijke organisaties en medeoverheden. Het kabinet beseft heel goed dat het bedrijfsleven divers is en de uitdagingen waar ondernemers voor staan sterk van elkaar kunnen verschillen. De overheid luistert naar ondernemers en toetst op regelmatige basis bij burgers en ondernemers welke kansen, knelpunten en behoeftes zij ervaren bij het beleid en welke ideeën ze hebben. Zo versterken we in zowel Europees als Caribisch Nederland een economie waarvan iedereen de vruchten plukt.

Wat wil het kabinet bereiken?

Om het verdienvermogen te versterken stelt het kabinet de volgende prioriteiten:

Ondernemingsklimaat verbeteren

Een sterk ondernemingsklimaat is onmisbaar voor een stabiele Nederlandse economie en gezonde bedrijven, waarvan iedereen meeprofiteert. Daarbij hoort ook dat internationaal opererende bedrijven zich in Nederland willen vestigen, oftewel een gunstig vestigingsklimaat. Dit kabinet heeft ambitie om weer tot de top-5 van meest concurrerende landen wereldwijd te horen. Dat vereist een lange adem, waarvoor we in deze kabinetsperiode de basis leggen.

Regeldruk terugdringen

Het kabinet dringt regeldruk voor bedrijven terug en maakt het eenvoudiger om aan regels te kunnen voldoen. De doelstelling is dat de regeldruk voor ondernemers merkbaar daalt gedurende deze kabinetsperiode zodat ze zich beter kunnen richten op hun primaire processen. Dit wordt gemonitord via de website [regeldrukmonitor.nl](https://www.regeldrukmonitor.nl).

Fysieke ruimte voor economie creëren

Bedrijven krijgen ook in fysieke zin ruimte om te ondernemen. We gaan bewust om met ruimte voor bedrijvigheid. Zo kunnen de haven- en industriegebieden, bedrijventerreinen, campussen en kennisintensieve stedelijke gebieden ook in de toekomst bijdragen aan onze welvaart. Om alle Nederlandse regio's te kunnen laten floreren stelt het kabinet zich ten doel dat alle Nederlandse provincies in 2030 behoren tot de top-30 van meest competitieve regio's in de EU, waarvan 6 bij de top-10.

Concurrerende en weerbare economie versterken

Het kabinet werkt aan een concurrerende en weerbare economie die schokken kan opvangen. Dat doen we samen met onze Europese en strategische partners. Het Nederlandse bedrijfsleven, de industrie en maatschappelijke organisaties spelen daarbij een cruciale rol. De ambitie is het behouden van een gediversifieerde economie, het opbouwen van

nieuwe waardeketens in technologisch hoogwaardige industrieën en een gelijk speelveld tussen Nederlandse en buitenlandse bedrijven.

Innovatieve economie stimuleren

Op lange termijn blijft Nederland tot de koplopers behoren op het gebied van innovatie en digitalisering in Europa en daarbuiten. Dit komt de productiviteit van Nederland te goede. We moedigen aan dat nieuwe kennis niet op de plank blijft liggen, maar wordt toegepast in producten en diensten en bijdraagt aan maatschappelijke opgaven en arbeidsbesparende innovaties. Het kabinet stimuleert ondernemerschap binnen kennisinstellingen en bevordert startups en scale-ups om door te groeien tot innovatieve koplopers. Het kabinet houdt vast aan de doelstelling dat Nederland in 2030 3% van het bruto binnenlands product uitgeeft aan publieke en private investeringen in onderzoek en ontwikkeling (R&D).

Hoe wordt dit gerealiseerd?

Om de doelen op elk van de prioriteiten te halen, volgt het kabinet een aanpak met maatregelen die gedurende deze kabinetsperiode verder wordt uitgewerkt en uitgevoerd.

Ondernemingsklimaat versterken

Voor bedrijven is duidelijk, stabiel en voorspelbaar beleid belangrijk. Alleen daarmee kunnen zij beslissingen nemen voor lange termijn. Dit kabinet staat voor stabiel en voorspelbaar (fiscaal) beleid, bijvoorbeeld als het gaat om het reguliere vennootschapsbelastingtarief (vpb), een voldoende aantrekkelijke fiscale kenniswerkersregeling, de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO) en de Innovatiebox.

Het kabinet voert lastenverlichtingen door voor het bedrijfsleven, zoals het terugdraaien van de verlaging van de mkb-winstvrijstelling, het terugdraaien afschaffing inkoop eigen aandelen, de verlaging van de renteaftrekbepaling vpb naar 25%, het terugdraaien van de verhoging van de CO₂-heffing industrie en het

terugdraaien van de verhoging van de Energiebelasting. Het kabinet vervolgt het onderzoek naar een fiscale regeling voor medewerkersparticipatie bij startups en scale-ups.

Ondernemers moeten betere toegang tot financiering krijgen. Daartoe ontwikkelt het kabinet de Financieringshub, waarmee mkb'ers makkelijker financiering kunnen vinden. Deze zal eind dit jaar gelanceerd worden. Op de aanbevelingen van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Bedrijfsfinanciering zal het kabinet dit najaar reageren. We geven opvolging aan de samenwerking voortkomend uit het Nationaal Convenant MKB-financiering om zo samen met onder meer de financiële sector (bijvoorbeeld de Nederlandse Vereniging van Banken, Stichting MKB Financiering, MKB-NL, Qredits, Invest-NL en Invest International) een optimaal functionerend financieringsklimaat te creëren.

Via een Pact Ondernemingsklimaat wil het kabinet het vertrouwen van ondernemers versterken door samen met ondernemers, experts uit het bedrijfsleven, sociale partners en wetenschap het ondernemingsklimaat te verbeteren. Zo geven we ondernemers een stem en uiten we tegelijkertijd onze waardering voor ondernemerschap. Hiertoe organiseert het kabinet dit najaar een ondernemingsklimaattop. Het Ministerie van Economische zaken en haar minister zullen via een ministeriële stuurgroep sturing geven en toezicht houden op de realisatie van deze ambities, inclusief de verlaging van de regeldruk (zoals bijvoorbeeld aanpak nationale koppen).

Randvoorwaarden zijn ook van belang. Om bedrijfsactiviteiten voort te zetten, uit te breiden en te vergroenen zal netcongestie zo snel mogelijk moeten worden verminderd. Dat doen we door het Landelijk Actieplan Netcongestie te versterken en de benodigde energie-infrastructuur te realiseren, zie ook hoofdstuk 5. Onze uitstekende internationale netwerk – met mainports als Schiphol, Brainport en Havengebied Rotterdam – is altijd een belangrijke factor geweest voor ons vestigingsklimaat. Daarom vindt het kabinet

het belangrijk de netwerkkwaliteit deze mainports te behouden, zie ook hoofdstuk 3b. Daarnaast zorgen we ervoor dat faillissementen, met name van het mkb, beter en sneller kunnen worden afgewikkeld, met oog voor de belangen van betrokken partijen.

Regeldruk terugdringen

Regeldruk kan van ondernemers veel tijd, energie en geld kosten. Tegelijkertijd zijn wetten en regels nodig, net als naleving en handhaving daarvan. Het kabinet spant zich in om met name overbodige regeldruk tegen te gaan en om het naleven van regels makkelijker te maken.

Daarom introduceren we de wettelijke verplichting om het Adviescollege toetsing regeldruk (ATR) structureel en vroegtijdig bij de voorbereiding van nieuwe regelgevingsvoorstellen, die naar verwachting grote gevolgen voor de regeldruk hebben, te betrekken. Het kabinet zal hiertoe dit najaar een nota van wijziging indienen op het voorliggende wetsvoorstel tot wijziging van de Instellingswet Adviescollege toetsing regeldruk. Het wetsvoorstel Instellingswet Adviescollege toetsing regeldruk zal naar verwachting uiterlijk voorjaar 2025 in werking treden. Daarnaast is het uitgangspunt voor het kabinet dat adviezen van ATR over voorstellen voor regelgeving zwaarwegend zijn en in principe worden overgenomen. Met name bij een kritisch oordeel (dictum 3 of 4) van het ATR dient de verantwoordelijke minister in de toelichting inzichtelijk te maken op welke punten en met welke zwaarwegende gronden is afgeweken van het advies.

We zetten geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid en heroverwegen en schrappen waar nodig en mogelijk bestaande nationale koppen die zorgen voor extra regeldruk op basis van bestaande en aanvullende inventarisaties. Er komt een reductieprogramma regeldruk dat zich richt op het aanpakken van regeldrukkosten en werkbaarheid. Hierbij betrekken we onder meer werkgeversverplichtingen, ondernemersverplichtingen en sectorspecifieke verplichtingen, waarbij we integraal verschillende beleidsdoelstellingen afwegen. Daarbij wordt gekeken

naar de geïdentificeerde knelpunten uit het MKB-indicatorbedrijvenonderzoek.

We gaan in gesprek met toezichthouders en handhavers over hoe regeldruk, ook vanuit hen, kan worden verminderd. Bijvoorbeeld door risicogebaseerd of systeemgericht toezicht, duidelijkere regelgeving, het benutten van AI, stimulering van informatie-uitwisseling, standaardisatie en uniforme toepassing van Europese regels waar opportuun. Het kabinet informeert de Kamer volgend jaar over de inventarisatie van nationale koppen, het reductieprogramma regeldruk en de gesprekken met toezichthouders en handhavers.

We scherpen de Bedrijfseffectentoets (BET) verder aan. Hierdoor vindt bij nieuwe - nationale en waar mogelijk Europese - regelgeving structureel de afweging plaats of er een drempel of lichter regime voor kleine mkb-bedrijven mogelijk is. Daarnaast wordt gekeken naar de impact van de wijze van implementeren van EU-regelgeving voor het Nederlandse bedrijfsleven. Vragenlijsten en interviews met ondernemers worden daarom vaker ingezet om het perspectief van ondernemers beter mee te nemen in beleid en op te halen welke ideeën ze hebben om regeldruk te verminderen.

Fysieke ruimte voor de economie creëren

Ruimte voor de economie is belangrijk. In haven- en industriegebieden, op bedrijventerreinen en campuslocaties zit meer dan de helft van de totale werkgelegenheid, wordt het grootste gedeelte aan R&D-investeringen gedaan (in ieder geval 60% van het totaal) en wordt de overgrote meerderheid van de toegevoegde waarde van de Nederlandse economie gerealiseerd. Daarnaast spelen bedrijven een aanjagende rol in de transitie. Voor de realisatie van de ambities voor bedrijvigheid, de doorontwikkeling van de economie en de autonome groei is fysieke ruimte nodig. Deze ruimtelijke opgave vraagt om integrale keuzes in samenhang met andere ruimtevragers, bijvoorbeeld via de Nota Ruimte.

Om schone bedrijven die toegevoegde waarde leveren voor heel Nederland toekomst te bieden, publiceert het kabinet deze kabinetsperiode een visie op de ruimtelijke en economische structuur. Deze visie gaat bijvoorbeeld in op hoe kunnen zorgen voor voldoende (fysieke) ruimte voor bedrijven die veel toegevoegde waarde leveren en voor sterke en competitieve regio's, waarbij elke regio telt. Op weg naar structurele samenwerking met onze (regionale) partners, waaronder ondernemersorganisaties, organiseert het kabinet eind 2024 een bestuurlijke conferentie Ruimte voor Economie.

Om ondernemers, en met name het mkb dat voor driekwart is gevestigd op bedrijventerreinen, te kunnen laten ondernemen ontwikkelt het kabinet een integrale aanpak voor toekomstbestendige en betaalbare bedrijventerreinen. Dit gebeurt met een mix van herontwikkeling van gebieden, revitalisering van bestaande panden, efficiënt inrichten en benutten van infrastructuren voor energie, internet en mobiliteit. Ook bescherming van bedrijventerreinen, zeker de (schaarse) locaties met hogere milieucategorieën, is onderdeel van deze aanpak.

Wonen, werken en mobiliteit zijn onlosmakelijk verbonden en zorgen samen voor aantrekkelijke en gezonde woon-, werk- en leefomgevingen. Daarom zet het kabinet zich bij nieuw te ontwikkelen (grootschalige) regionale woningbouw in voor een integrale aanpak, waaronder inzet op regionale economische ontwikkeling. Zoals voor het realiseren van economische activiteit in nabijheid van woningen. Zowel bij nieuwe zoeklocaties voor grootschalige woningbouw als in bestaande sterke regionale economische clusters en op campussen en regionale kennis- en innovatieclusters en voor schadeloosstelling vanwege bedrijfsverplaatsingen. Het kabinet benut hiervoor de beschikbare instrumenten - denk aan de strategische investeringsagenda's - en middelen om gebiedsgericht de regionale economische ontwikkeling te stimuleren bij (nieuwe) woningbouwlocaties.

Concurrerende en weerbare economie versterken

Ons concurrentievermogen valt of staat met voldoende mensen met de juiste vaardigheden die willen en kunnen werken. Met name in kraptesectoren zoals de techniek, 'groene' banen en digitale banen. Toegang tot talent met de juiste vaardigheden is cruciaal voor bedrijven om te kunnen ondernemen. Maar dit talent is schaars, waardoor niet alles altijd kan. Daarom wil het kabinet met sectoren werken aan een productiviteitsagenda, die erop gericht is hetzelfde werk te doen met minder mensen. Verder zet dit kabinet het Actieplan Groene en Digitale Banen voort en verkent het kabinet de *best practices* in om- en bijscholingsprogramma's geïnitieerd vanuit het ministerie van Economische Zaken, zoals publiek-private samenwerkingen op de ICT-arbeidsmarkt, en schaaft initiatieven die aantoonbaar goed werken op. Ook is om- en bijscholing via leven lang ontwikkelen cruciaal. Het kabinet reageert spoedig na publicatie op de beleidsaanbevelingen uit het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur (voorzien bij Voorjaarsnota 2025). Daarbij zal ook de optie voor eventuele verlenging van de indirecte kostencompensatie (IKC) worden gezien.

Het kabinet versterkt met gericht industriebeleid en innovatiebeleid (mondiale) waardeketens en ecosystemen, bijvoorbeeld in de halfgeleiderindustrie. Het kabinet ontwerpt hiertoe een vernieuwd topsectorenbeleid, in samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen, waarbij de publiek-private governance structuur wordt herzien op basis van de sterktes, zoals de samenwerking tussen wetenschap, overheid, bedrijfsleven en het samengaan van maatschappelijke opgaven en verdienvermogen. Nationaal zetten we in op de Nationale Technologie Strategie, groeiemarkten en sectorale programma's zoals de defensie-industrie-strategie en het actieplan maritieme maakindustrie. Met evenwichtig Europees Industriebeleid zet het kabinet in op strategische markten die op EU-niveau actie vereisen, zoals via Important Project of Common European Interest

(IPCEI)-trajecten en financiering van strategische projecten voor weerbare ketens.

Verder zet het kabinet voor onze economische veiligheid en open strategische autonomie in op het beschermen van hoogwaardige technologieën, kennis en vitale infrastructuur en pakt het kabinet risico's van strategische afhankelijkheden aan, bijvoorbeeld in digitale- en energiewaardeketens. Hierbij jaagt het kabinet de Europese strategie op economische veiligheid aan en moedigt het bedrijven aan om maatregelen te treffen voor het bevorderen van hun economische veiligheid. Het kabinet zet zich in om de leveringszekerheid van essentiële producten te borgen en kijkt hiervoor naar de wenselijkheid en mogelijkheid van aanvullende maatregelen, zoals de aanleg van strategische voorraden. Ook start het kabinet een traject richting het aanleggen van reserves voor kritieke grondstoffen. Hierbij wordt gekeken naar de mogelijkheid van een Europees stelsel onder de Critical Raw Materials Act (CRMA). Daarnaast versterkt het kabinet leveringszekerheid van kritieke grondstoffen via de Nationale Grondstoffenstrategie (NGS). De inzet op hergebruik van kritieke grondstoffen is hier onderdeel van. Met het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) zetten we in op de brede grondstoffentransitie. We versterken daarmee de innovatiekracht van Nederland, door in te zetten op circulair ontwerp, productie en businessmodellen.

Om het makkelijker te maken voor Nederlandse ondernemers en burgers om in andere lidstaten te investeren, handelen en consumeren zet het kabinet zich in voor versterking van de Europese interne markt en vermindering van ongerechtvaardigde belemmeringen. Dit betreft de uitvoering van de kabinetsbrede agenda. Daarbij kan gedacht worden aan concrete acties voor energiemarkten, handel in diensten en het versterken van de kapitaalmarktunie om zo het vrij verkeer kapitaal en daarmee de toegang tot private financiering voor bedrijven te bevorderen. Het kabinet maakt zich hard voor een Europees verbod op territoriale leveringsbeperkingen. Voor het beperken van nieuwe lastenverzwaringen wordt de

betrokkenheid van bedrijfsleven - in het bijzonder het mkb - bij normontwikkeling versterkt. Ook buiten de Europese Unie bevordert het kabinet, middels het economisch postennetwerk en ons handels- en financieringsinstrumentarium, internationale handel en het internationaal verdienvermogen.

Om concurrentie in markten te verbeteren overweegt het kabinet de introductie van nieuwe gerichte mededingingsinstrumenten, waarmee de Autoriteit Consument en Markt (ACM) in meer situaties kan ingrijpen. Bijvoorbeeld door uitwerking van nieuw instrumentarium en een aanpassing van de Mededingingswet, met oog voor regeldruk en vestigingsklimaat. Om eerlijke concurrentie ten opzichte van het buitenland te verbeteren dringt het kabinet bij de Europese Commissie aan op gepast gebruik van het gehele EU-instrumentarium, waaronder effectieve toepassing van instrumenten ten behoeve van het gelijke speelveld en een gepaste en zorgvuldige inzet van de handelsdefensieve instrumenten of geschillenbeslechting.

We behouden en versterken hoogwaardige digitale infrastructuur om onze positie als digitaal knooppunt te borgen. Het kabinet versterkt de digitale infrastructuur in de ruimte via blijvende investeringen in Europese satellietssystemen via programma's van de European Space Agency (ESA).

Innovatieve economie stimuleren

Dit kabinet investeert in innovatie om problemen op te lossen zoals in de zorg, landbouw, energietransitie en defensie. Om te borgen dat die investeringen ten goede komen aan ons (maatschappelijk) verdienvermogen vereenvoudigt dit kabinet het missiegedreven innovatiebeleid zodat innovatieve Nederlandse bedrijven daar beter aansluiting bij kunnen vinden. Daarbij is betrokkenheid van maatschappelijke organisaties belangrijk en leggen we de verbinding tussen sociale en technologische kennis. Het kabinet laat actieagenda's opstellen op de tien prioritaire technologieën uit de Nationale Technologiestrategie (NTS). Het ministerie van Defensie stelt daarnaast

actieagenda's op voor de vijf technologiegebieden voor de Nederlandse defensie-industrie. Hierbij zoekt het kabinet zoveel mogelijk aansluiting tussen de actieagenda's. Investerings op het gebied van vrede en veiligheid vormen een integraal onderdeel van onze economie. Daarom stimuleert het kabinet innovatieve investeringen door deze sector zoveel als mogelijk op gelijke voet als andere investeringen in het innovatieve ecosysteem. Samen met bedrijven en kennisinstellingen creëren we kansen voor nieuwe groeimarkten in Nederland, met aandacht voor het mkb, de regio en jong ondernemerschap.

In samenwerking met stakeholders, zoals de ACM, ontwikkelt het kabinet een marktordeningskader om beter beleidsmatig te sturen op goede concurrentie in digitale markten. Dit draagt bij aan meer innovatie en keuzevrijheid voor ondernemers en consumenten en helpt te bepalen of er aanvullend beleid of wetgeving nodig is voor de borging van goed werkende digitale markten. We versterken het Nederlandse AI-ecosysteem door de toegang voor bedrijven, onderzoekers en overheden tot supercomputers, hoogwaardige kennis en data te faciliteren. Hiermee worden randvoorwaarden gecreëerd om geavanceerde AI te ontwikkelen en kennis hierover op te bouwen. Zie ook H7 over toekomstbestendig digitaliseren.

Invest-NL krijgt tot en met 2029 additionele middelen waarmee haar slagkracht wordt vergroot. Hiervan wordt een deel gebruikt voor versterking van het kernkapitaal, wat onder meer bijdraagt aan de doorgroei van startups naar scale-ups. Daarnaast krijgt Invest-NL de mogelijkheid *blended finance* uit te breiden om hiermee knelpunten in de bedrijfsfinanciering te kunnen adresseren. Daarmee wordt het innovatief mkb aanvullend geholpen om door te groeien en neemt de maatschappelijke impact van Invest-NL nog meer toe. Tevens worden er middelen toegevoegd in het Beschermingsvoorziening Economische Veiligheid (BEV), waarmee als laatste redmiddel een belang kan worden genomen in bedrijven wanneer voorziene

investerings van statelijke actoren onze nationale veiligheid bedreigen.

Ter ondersteuning van de financiering van het internationale Nederlandse bedrijfsleven door Invest International worden in 2026 middelen vrijgemaakt uit de gereserveerde middelen voor Invest-NL. Het kabinet onderzoekt tegelijkertijd hoe de continuïteit van Invest International voor de toekomst kan worden geborgd, onder andere door te bezien of en zo ja onder welke voorwaarden een integratie van beide organisaties mogelijk is op zodanige wijze dat de beleidsdoelen van beide organisaties worden versterkt (binnen de geldende budgettaire afspraken).

De Nationaal Groeifondsprogramma's leveren de komende regeerperiode eerste concrete resultaten op en versterken daarmee ons verdienvermogen via investeringen in innovatie, onderwijs en menselijk kapitaal. De programma's zijn samen goed voor €11,3 mld. aan publieke middelen, die via cofinanciering ook private investeringen uitlokken. Een aantal projecten heeft gefaseerde financiering gekregen, wat betekent dat er een belangrijke rol is weggelegd voor departementen in de uitvoering en voor de Adviescommissie Nationaal Groeifonds om te toetsen op nadere voorwaarden, betere uitwerking en nieuwe fasen van de projecten.

Het kabinet wil bezien hoe nationale inzet voor het stimuleren van bedrijfsleven en kennisinstellingen zo optimaal mogelijk aansluit bij de mogelijkheden van Europese fondsen, zoals Digital Europe, Horizon Europe, InvestEU en Connecting Europe Facility. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door het bedrijfsleven en kennisinstellingen te stimuleren om hieraan deel te nemen. Deze fondsen zorgen voor toegang tot nieuwe kennis, samenwerkingspartners en (co) financiering van projecten. Een versterkte aansluiting zorgt voor extra innovatiemogelijkheden. Ook zet het kabinet zich ervoor in dat het volume dat de Europese Investeringsbank (EIB) in durfkapitaal investeert fors toeneemt.

De minister van Economische Zaken en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap onderschrijven de probleemanalyse en de niet-financiële acties uit het Deltaplan Valorisatie en gaan met de (toegepaste) kennisinstellingen, Techleap, de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen en andere stakeholders deze kabinetsperiode afspraken maken over verdere verbetering van valorisatie in Nederland.

Welke middelen zijn hiervoor beschikbaar?

Het kabinet bevordert het Nederlandse verdienvermogen door lastenverlichtingen voor bedrijven door te voeren en te investeren in innovatieve bedrijvigheid ten behoeve van ons verdienvermogen door additioneel middelen beschikbaar te stellen aan Invest-NL. Het hoofdlijnenakkoord stelt de volgende middelen beschikbaar voor lastenverlichting aan het bedrijfsleven: terugdraaien afschaffen inkoop eigen aandelen (€800 mln. struc.); terugdraaien verlagen MKB-winstvrijstelling naar 12,03% (€93 mln. struc.); renteaftrekbeperking vpb van 20% naar Europees gemiddelde 25% (€424 mln. struc.).

Bij de zesde tranche Regiodeals (€244 mln.) is nadrukkelijk aandacht voor regionale economische ontwikkeling in relatie tot aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgevingen. Daarnaast is er ten behoeve van toekomstbestendige en betaalbare bedrijventerreinen een Rijksbijdrage van €30 mln. en €3 mln. uitvoeringskosten rond, met, naar verwachting, minimaal eenzelfde bijdrage van regionale overheden.

Het kabinet versterkt ondernemend Nederland niet enkel met publieke middelen. Ook private middelen en publiek-private samenwerking zijn hard nodig. In navolging op het IBO Bedrijfsfinanciering werkt het kabinet een voorstel uit om in te zetten op betere allocatie en meer private investeringen, bijvoorbeeld met een betere werking van de private (internationale) financieringsmarkt of publiek-private samenwerkingen met (regionale) partners. Verder zoekt het kabinet meer aansluiting op Europese fondsen.

10b

Arbeitsmarktkräfte

De Nederlandse arbeidsmarkt is historisch krap. Van de zorg tot en met de techniek: een tekort aan personeel is breed aanwezig. Als gevolg van de krapte staan de kwaliteit en toegankelijkheid van publieke en private diensten onder druk en wordt de uitvoering van maatschappelijke opgaven flink bemoeilijkt. Zo rijden er door een gebrek aan chauffeurs minder bussen, trams en metro's, vallen er lessen uit door een tekort aan leraren, worden bedrijven gedwongen om hun openingstijden aan te passen, en zijn er te weinig elektromonteurs om het energienetwerk tijdig uit te breiden. De impact kan bovendien regionaal verschillen. Zo is de toegang tot de huisartsenzorg lager in Limburg en Zeeland dan in de andere provincies.

De verwachting is dat schaarste aan arbeid niet alleen nu, maar ook in de toekomst een belangrijk uitdaging zal vormen. De Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 zet uiteen hoe de druk op de arbeidsmarkt de komende decennia verder toeneemt. Nederland heeft te maken met een dubbele vergrijzing en in de nabije toekomst een stagnerend arbeidsaanbod. Immigratie biedt hiervoor geen structurele oplossing (zie hoofdstuk 2). Onze economie past zich op deze transitie aan, bijvoorbeeld via hogere lonen voor werknemers en investeringen in de arbeidsproductiviteit door werkgevers. Dit proces kost echter tijd en leidt niet automatisch tot uitkomsten die we wenselijk vinden. De inschatting is namelijk dat door de demografische transitie de krapte bij ongewijzigd beleid hardnekkig zal zijn en langdurig een uitdaging zal vormen.

De hardnekkige krapte laat zien dat er grenzen zijn aan wat we in Nederland kunnen doen en maken: 'niet alles kan, en zeker niet tegelijkertijd'. De Staatscommissie concludeert daarom ook dat er keuzes gemaakt moeten worden. Zonder deze keuzes komt zowel onze economische als onze brede welvaart in het gedrang. De economische groei zal stagneren of zelfs afnemen, essentiële publieke voorzieningen zullen verder onder druk komen te staan en er zal onvoldoende talent beschikbaar zijn voor bedrijven.

Niets doen is daarom geen optie. De demografische transitie in combinatie met schaarstes op andere terreinen (zoals ruimte, stikstof, schoon water en schone lucht) vereist dat we onze economie en arbeidsmarkt moderniseren, zodat we als maatschappij wendbaar zijn en blijven. We willen daarom toewerken naar een sociale, hoogwaardige en innovatieve economie. Vanzelfsprekend kan de overheid dit niet alleen. Het kabinet wil in nauw contact met samenleving tot een aanpak komen. Het zet hierop in langs vijf lijnen: kiezen voor kwaliteit van werk, versterken van de economie, het verhogen van de productiviteit, het vergroten van duurzame arbeidsmarktparticipatie en het verbeteren van de match tussen werkzoekenden en werkgevers. Deze inzet werkt het kabinet uit in een brede arbeidsmarktagenda. Het kabinet wil hierover het gesprek met sectoren, sociale partners en andere betrokken aangaan, en organiseert daartoe onder andere een top over arbeidsmarktcrapte.

1. Het kabinet wil de kwaliteit van werk verhogen. Lange tijd heeft het creëren van werkgelegenheid hoog op de politieke agenda gestaan, maar de demografische transitie vraagt ons vooral om zorgvuldiger met de bestaande potentiële beroepsbevolking om te gaan. Mensen die in Nederland werken, verdienen een eerlijk loon en goede arbeidsomstandigheden, met zekerheid over hun toekomst – zowel gezien vanuit hun contractsituatie als vanuit hun mogelijkheden om zich door te ontwikkelen. Dat bevordert ook innovatie en een goede allocatie van arbeid. Met de implementatie van het arbeidsmarktpakket werkt het kabinet hieraan.
2. Om een sterke economie te realiseren, moeten we keuzes maken over het soort werk dat we stimuleren. We lichten gezamenlijk het huidige overheidsbeleid door, waarbij we subsidies, fiscale faciliteiten en regelgeving in het licht van krapte en andere schaarstes bezien. Ook werken we aan een verlaging van de regeldruk, zodat bedrijven hier minder tijd aan kwijt zijn (zie hoofdstuk 10). Het

vergt eveneens keuzes in wat we in het publieke domein belangrijk vinden. We moeten aangeven welk beslag op de schaarse arbeid we willen leggen vanuit publieke doelstellingen en sectoren. Zo wordt voor de zorg het uitgangspunt gehanteerd dat het werk gedaan moet worden met de mensen die nu al in de zorg werkzaam zijn en de natuurlijke aanwas. Met het stopzetten van de groei van de Rijksoverheid zet het kabinet een eerste stap. De overheid is de afgelopen jaren namelijk een belangrijke aanjager van de arbeidsvraag geweest. Daarnaast kijkt het kabinet kritisch naar haar eigen ambities; het uitgangspunt is dat de optelsom van beleidsmaatregelen door dit kabinet de totale vraag van de overheid naar personeel niet vergroot.

3. Ten derde wil het kabinet de productiviteit verhogen door prioriteit te geven aan de toepassing van innovatie en arbeidsbesparende technologieën te stimuleren. Binnen de zorg (zie hoofdstuk 6a) wordt bijvoorbeeld ingezet op AI. De inzet op een hoogwaardige, innovatieve en inclusieve economie vereist dat we samen met sectoren bekijken we wat er nodig is om hen klaar te maken voor de toekomst, onder andere door op sectoraal niveau te onderzoeken hoe productiviteit verhoogd kan worden. Dit moet leiden tot een positieve agenda, zowel voor de private als publieke sectoren, gericht op (sociale) innovatie in samenwerking met het bedrijfsleven, de wetenschap, het onderwijs en medeoverheden (zie hoofdstuk 10 voor verdere uitwerking van de economie en het ondernemingsklimaat).
4. Het kabinet blijft zich inzetten om de duurzame arbeidsparticipatie verhogen. Enerzijds doet het kabinet dit door het onbenut arbeidspotentieel aan te spreken en het ziekteverzuim terug te dringen. Het kabinet doet dit bijvoorbeeld door mensen die nu nog niet meedoen op de arbeidsmarkt, waaronder ouderen, te stimuleren en belemmeringen voor hen weg te nemen. Daarnaast neemt het kabinet maatregelen om de arbeidsduur van werkenden te vergroten. Een voorbeeld hiervan is de inzet via

het programma ‘Meer Uren Werkt!’. Om mensen te stimuleren (meer) te gaan werken, is het cruciaal dat (meer) werken ook loont. Het kabinet wil dit realiseren door de hervorming van het stelsel van inkomensondersteuning (zie hoofdstuk 1). Tegelijkertijd is het van belang dat mensen de ruimte hebben om voor hun naasten te zorgen. Daarom werken we aan het vergroten van de bekendheid van het recht op flexibel werken, wat werknemers in kunnen zetten om werk en mantelzorg te combineren. Ook willen we het verlofstelsel (administratief) vereenvoudigen. We voegen het kort- en langdurend zorgverlof daarom samen tot het ‘mantelzorgverlof’. Aan de SER is daarnaast een advies gevraagd over een toekomstbestendige combinatie van werk en mantelzorg.

5. Tot slot zet het kabinet in op betere matching op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door publieke en private dienstverlening op het gebied van werk en scholing via één Werkcentrum per arbeidsmarktregio aan te bieden en sectorale ontwikkelpaden uit te werken. Ook ziet het kabinet bij de betere matching de noodzaak om mensen op te leiden die een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. Om studenten – jong en oud – uit te rusten met vaardigheden en kennis voor de arbeidsmarkt van nu en de toekomst neemt het kabinet verschillende maatregelen in het (vervolg) onderwijs (zie hoofdstuk 6b).

Bijlage 2

Overzicht van verwachte wetgeving volgend uit het Regeerprogramma

Let op: de opsomming is een eerste inschatting, niet uitputtend, en de volgorde heeft geen verband met de prioritering.

Uit de regeerprogramma's volgen ook wijzigingen in lagere regelgeving en nog andere wetgeving afhankelijk van de nadere uitwerking van het regeerprogramma.

H1. Bestaanszekerheid Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Wetswijziging Awir t.b.v. aanpassing toeslagpartnerbegrip oplossing achterblijvers noodgedwongen elders verblijvende partner
- Wetswijziging Awir t.b.v. niet meer terugvorderen toeslagen na met terugwerkende kracht aangepaste grondslag
- Wetswijziging Awir t.b.v. verlenging aanvraagtermijn toeslagen
- Wet Proactieve dienstverlening
- Wetswijziging t.b.v. niet-indexeren maximum uurprijzen KOT 2026
- Wetswijziging t.b.v. herziening financieringsstelsel voor kinderopvang
- Wetgeving t.b.v. aanpassen Gerechtsdeurwaarderswet voor het versterken van de rol van deurwaarders in (vroeg)signalering.
- Wetgeving t.b.v. aanpassingen Burgerlijk Wetboek en Wet op het financieel toezicht voor invoeren leeftijdsverificatie BNPL
- Wetswijziging t.b.v. beperken Compensatieregeling transitievergoeding bij langdurige arbeidsongeschiktheid tot kleine werkgevers (25wn)
- Wetswijziging Wet IB 2001 t.b.v. verhogen forfait aftrekbaar bedrag extra vervoerskosten door ziekte of invaliditeit in de inkomstenbelasting
- Wetswijziging t.b.v. het verhogen van de WKB
- Wetgeving t.b.v. het verhogen en hervormen van de huurtoeslag
- Wetgeving t.b.v. niet afbouwen van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon in de Algemene Nabestaandenwet en Participatiewet
- Wetgeving t.b.v. de aangekondigde lastenverlichting

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Wetswijzigingen die volgen uit de aangekondigde bezuiniging/maatregel WW (beleidsopties eind 2024 naar de Kamer).
- Wetswijzigingen die volgen uit de aangekondigde fundamentele herziening van de participatiewet (beleidsopties eind 2024 naar de Kamer)
- Wetswijzigingen die volgen uit de aangekondigde verbetering en vereenvoudiging van de WIA waaronder de uitwerking van de OCTAS varianten (uitwerking eind 2024 naar de Kamer)
- Wetswijzigingen die volgen uit de aangekondigde herziening van de Toeslagenwet (beleidsopties eind 2024 naar de Kamer).
- Wetswijzigingen die volgen uit de maatregel netto ipv bruto terug te vorderen
- Wetgeving die volgt uit in algemene zin aangekondigde maatregelen op basis van het IBO schulden
- Wetgeving t.b.v. aanpassing begrip ‘duurzaam gescheiden leven’ in de AOW
- Wetgeving t.b.v. het samenvoegen van het kort- en langdurend zorgverlof tot het ‘mantelzorgverlof’
- Wetgeving die volgt uit de herijking van handhaving sociale zekerheid, namelijk
 - Tussentijdse wijziging Maatregelenbesluit
 - Wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid
 - Wijziging Boetebesluit
 - Tweede wijziging Maatregelenbesluit

H2. Grip op asiel en migratie

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Wetgeving ter activering en gebruik van de uitzonderingsbepaling van de Vreemdelingenwet 2000 (Vw) (zie § 1):
 - Koninklijk besluit als bedoeld in art. 110, eerste lid, Vw
 - Voorstel van wet omtrent het voortduren van de werking van art. 111 als bedoeld in art. 110, tweede lid, Vw
 - Algemene maatregelen van bestuur op basis van art. 111 Vw voor tijdelijke maatregelen in afwijking van de Vw

- Wetgeving om de acute asielinstroom en opvangcrisis te bestrijden, waaronder intrekking van de Spreidingswet (Tijdelijke asielcrisiswet, zie § 2)
- Wetgeving gericht op structurele hervormingen van het asielstelsel (asielhervormingspakket, § 4), waaronder invoering van het Europese Asiel- en migratiepact (§ 4, onder F)
- Wetgeving om de druk op de woningmarkt te ontlasten en een verbod op voorrang in te stellen voor statushouders bij de toewijzing van sociale huurwoningen op grond van het feit zij statushouder zijn (§ 4, onder D)
- Wetgeving om de voorwaarden voor het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit aan te scherpen door de taaleis voor naturalisatie in beginsel voor iedereen te verhogen naar niveau B1 (§ 6);
- Wetgeving waarmee de naturalisatietermijn wordt verhoogd van vijf naar tien jaar. En onderzoek naar de mogelijkheden tot uitbreiding van het intrekken van het Nederlanderschap naar andere ernstige misdrijven waarvoor het Europees Verdrag inzake Nationaliteit (EVN) dit toelaat (§ 6).

H3a. Wonen en volkshuisvesting

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Wetsvoorstel versterking regie volkshuisvesting; Afdwingbare woningbouwafspraken, meer betaalbaar/30% sociaal, versnellen procedures, doelgroepen
- Regelingen voor financiële ondersteuning betaalbare woningen en geclusterde en zorggeschikte woningen
- Wijziging VPB/Wet werkelijk rendement
- Wetswijziging ten bate van het stimuleren van hospitaoverhuur, waaronder vereenvoudiging beëindiging en tijdelijkheid huurcontract.
- Wetsvoorstel t.b.v. van het verbod op voorrang voor statushouders voor sociale huurwoningen
- Aanpassing regelgeving t.b.v. flexibele huisvesting voor statushouders/doorstroomlocaties
- Wetswijziging t.b.v. het invoeren van het doelgroepencontract voor arbeidsmigranten
- Wetswijziging t.b.v. de bestendige en vereenvoudigde huurtoeslag, o.a. verlaging eigen bijdrage

- Wetswijziging t.b.v. het verduidelijken en versimpelen van de servicekosten
- Aanpassen regelgeving t.b.v. het uitfaseren van EFG-labels van huurwoningen
- Wetswijziging t.b.v. het verbreden van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek
- Wetswijziging t.b.v. implementatie EPBD-richtlijn
- Wetswijziging en aanpassing regelgeving vereenvoudigen besluitvorming VvE's voor verduurzamingsmaatregelen

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Wetswijzigingen die volgen uit het verbeteren van wet- en regelgeving inzake grondbeleid
- Wetswijzigingen die volgen uit het verminderen van belemmeringen woningbouw
- Regelingen voor het investeren van 2,5 miljard in infra t.b.v. woningbouwlocaties
- Wetswijzigingen die volgen uit een voorstel voor een huurregister
- Wetswijzigingen die volgen uit de aangekondigde verkenning beter benutten van de bestaande woningvoorraad, waaronder vereenvoudigen optoppen
- Wetswijzigingen die volgen uit de evaluatie van de Leegstandwet
- Wetswijzigingen die volgen uit de verkenning naar mogelijkheden recht van sociale huurders op koop huurwoning
- Wetswijzigingen t.b.v. verbetering wetgeving volkshuisvesting/woningbouw op Caribisch Nederland
- Wetswijzigingen t.b.v. investeren in NPLV-gebieden

H3b. Infrastructuur, openbaar vervoer en luchtvaart

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Luchthavenverkeerbesluit Schiphol
- Verkeersbesluiten o.b.v. de Wegenverkeerswet i.v.m. herinvoering 130 km/u op bepaalde trajecten

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Wetswijziging i.v.m. de aankondiging te willen sturen op milieunormen die de negatieve effecten van civiele luchtvaart steeds verder laten afnemen
- Wetswijziging i.v.m. de aankondiging dat de Maatschappelijke Raad Schiphol wordt betrokken bij de ontwikkeling van luchtvaartbeleid (instellen MRS)

H4. Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- We werken aan een juridisch houdbaar alternatief voor sturen op de KDW, waarmee de huidige omgevingswaarden voor stikstofdepositie in de Omgevingswet kunnen worden vervangen.
- Het wetsvoorstel voor het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur wordt ingetrokken.

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Wetswijzigingen die volgen uit de aangekondigde omschakeling naar doelsturing en emissiesturing, waaronder (grondslagen voor) het vastleggen van realistische bedrijfsspecifieke doelen voor stikstof en broeikasgassen en de ontwikkeling van de (op termijn afrekenbare) stoffenbalans, gericht op stikstof, nutriënten en broeikasgassen.
- Wetswijzigingen die mogelijk volgen uit het instellen van de opvolging van het NPLG en de consequenties daarvan voor de medeoverheden.
- Wetswijzigingen voortvloeiend uit de brief aanpak problematiek op de mestmarkt die separaat van het Regeerprogramma aan de Tweede Kamer wordt gestuurd
- Wetgeving die mogelijk volgt uit het op Europees niveau eisenstellen aan de invoer van producten die binnen de EU niet geproduceerd mogen worden.
- Wetswijzigingen die volgen uit het (waar mogelijk) herijken van nationale koppen op bestaande wetgeving.
- Wetgeving die volgt uit het voornemen om een weerbare voedselketen te hebben die bestand is tegen verstoringen.

H5. Energietransitie, leveringszekerheid en klimaatadaptatie

Aangekondigde nieuwe wetgeving

- Het kabinet komt met een wetsvoorstel waarmee zowel de crisisparaatheid op het gebied van gas wordt versterkt, als de robuustheid van het gassysteem wordt vergroot. Streven is om in Q4 2024 de internetconsultatie voor deze wet te starten.

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Netcongestie: waar nodig en mogelijk worden wet- en regelgeving aangepast om de coördinatie van besluitvorming te versterken en vergunningverlening te vereenvoudigen en versnellen.
- Pakket Belastingplan 2025:
 - Verlaging tarief energiebelasting op aardgas.
 - Wetsvoorstel voor beëindiging van de salderingsregeling voor kleinverbruikers met ingang van 1 januari 2027.
 - Faciliteren ingroei van emissievrije voertuigen met onder meer de gedeeltelijke gewichtscorrectie in de motorrijtuigenbelasting.
- Versnelling gaswinning Noordzee: er wordt toegewerkt naar een sectorakkoord met maatregelen, waar nodig worden hier ook wettelijke aanpassingen voor doorgevoerd.
- De bezuinigingen op batterijen, waterstof, SDE++ en de intensivering op kernenergie worden op de KGG- en klimaatfondsbegroting verwerkt.
- Wetgeving die volgt uit de aankondiging dat plastics circulair worden gemaakt d.m.v. een combinatie van normeren, stimuleren en beprijzen

H6a. Zorg

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Bevriezing van het verplicht eigen risico op 385 euro voor de jaren 2025 en 2026: Wijziging Zorgverzekeringswet (voor het jaar 2026)
- Structurele verlaging van het verplicht eigen risico tot 165 euro met ingang van het jaar 2027: Wijziging Zorgverzekeringswet
- Maximering van 50 euro per behandelprestatie in een ziekenhuis vergt wijziging van het Besluit

zorgverzekering en mogelijk ook van de Zvw: Wijziging Zorgverzekeringswet en/of Besluit zorgverzekering

- Uitgangspunt is dat de burger de keuze heeft om gegevens al dan niet ter beschikking te stellen middels een opt out: Wijziging Wet elektronische gegevensuitwisseling in de zorg en aanpassing andere wet- en regelgeving
- Het kabinet zal daarom de regelgeving aanpassen die gevolgd moet worden als een ziekenhuis overweegt het aanbod van acute zorg op een bepaalde locatie te beperken: aanpassen uitvoeringsregelgeving Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg en eventueel aanpassing andere wet- en regelgeving
- Financiering acute spoedeisende hulp, acute verloskunde en de intensive care afdelingen op basis van een vast budget. De Nza wordt gevraagd gefaseerd en zo snel mogelijk budgetbekostiging mogelijk te maken: Wijziging Besluit beschikbaarheidsbijdrage WMG
- Nu doet al één op de zeven jongeren en kinderen een beroep op jeugdzorg, waar dit in 2000 nog één op de 27 kinderen was. Dat kan en moet minder, want dit is (ook financieel en qua arbeidsmarkt) niet houdbaar en moet dus anders. Juist ook om ervoor te kunnen zorgen dat de meest kwetsbare kinderen en jongeren die specialistische zorg echt nodig hebben de zorg krijgen die ze verdienen en niet eindeloos op wachtlijsten staan. Het kabinet zal daartoe met een wetsvoorstel komen: Wijziging Jeugdwet en uitvoeringsregelgeving (wetsvoorstel verbeteren beschikbaarheid jeugdzorg (Kamerstukken 36546) en conceptwetsvoorstel reikwijdte)
- Het kabinet stuurt nog dit jaar regelgeving naar de Tweede Kamer waarin is vastgelegd welke specialistische jeugdhulp beschikbaar moet zijn: Ontwerp-besluit verbetering beschikbaarheid jeugdzorg
- Wetsvoorstel Jeugdbescherming

H6b. Onderwijs

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Vernieuwen curriculum en (het aantal) kerndoelen herzien en aanscherpen: Wetsvoorstel herziening wettelijke grondslagen kerndoelen
- Hogescholen en universiteiten bevorderen Nederlandse taalvaardigheid en dringen verengelsing terug: Wetsvoorstel Internationalisering in balans
- Toezicht informeel onderwijs: Wetsvoorstel voor wettelijk toezicht informeel onderwijs
- Bevorderen goed werkgeverschap met strategisch personeelsbeleid: Wetsvoorstel strategisch personeelsbeleid
- Veilig leerklimaat: Wetsvoorstel vrij en veilig onderwijs
- Bevorderen overgang school naar duurzaam werk: Wetsvoorstel van school naar duurzaam werk

H7. Goed bestuur en een sterke rechtsstaat

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Wijziging van artikel 120 Grondwet ivm invoering constitutionele toetsing
- Wijziging van de Grondwet ivm invoering constitutioneel hof
- Wetsvoorstel ivm verzelfstandiging van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
- Wetsvoorstel tot invoering nieuw kiesstelsel
- Wetsvoorstel kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces, ivm omvormen Kiesraad tot verkiezingsautoriteit
- Wijziging van artikel 119 Grondwet ivm opsporing, vervolging en berechting van Kamerleden en bewindspersonen
- Wetsvoorstel Herzieningswet ambtsmisdrijven Kamerleden en bewindspersonen
- Wetsvoorstel regels vervolgfuncties bewindspersonen
- Wet betere bescherming tegen discriminatie op de BES
- Wet politieke partijen
- Wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb
- Wetsvoorstel wijziging Groningenwet

- Wetsvoorstel Algemene wet bestuursrecht voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba
- Wetswijziging Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en enige andere wetten in verband met de herziening van de bestuurlijke verhoudingen tussen het Rijk en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Herzieningswet Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
- Rijkswet houdbare overheidsfinanciën Aruba
- Wetsvoorstel Kaderwet inzake de rijksinspecties
- Wijziging Mediawet in verband met voorgenomen verlenging huidige concessie- en erkenningsperiode
- Wijziging Mediawet in verband met voorgenomen bezuiniging op de landelijke publieke omroep en dus verlaging rijksmediabijdrage
- Wijziging Mediawet in verband met versterking (journalistiek) lokale omroepen
- Wetsvoorstel Handhaving sociale zekerheid
- Wetsvoorstel modernisering Archiefwet 1995
- Wetsvoorstel wijziging Financiële-verhoudingswet
- De verdere harmonisatie van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES wordt voorbereid.
- Modernisering Burgerlijk Wetboek BES, te beginnen met Boek 1 BW BES.

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Wetsvoorstel ter versterking van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming (JenV)
- Wetsvoorstel tot vereenvoudiging burgerlijk procesrecht (JenV)
- Wetsvoorstel ivm transparantie gebruik algoritmes
- Wijziging Mediawet in verband met voorgenomen hervorming bestel landelijke publieke omroep
- Wetsvoorstel vereenvoudiging burgerlijk procesrecht

H8. Nationale veiligheid

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Implementatie van de NIS-II-richtlijn met de Cyberbeveiligingswet (Cbw);
- Herziening van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017;
- Modernisering van de Wet veiligheidsregio's en nieuwe wetgeving ten aanzien van de crisisbeheersing voor de BES.
- Herziening van het stelsel Bewaken en beveiligen;
- Het uitbreiden van de bevoegdheden van de politie om informatie te vergaren over (potentieel) grootschalige openbare ordeverstoringen;
- Wet transparantie maatschappelijke organisaties
- Wetgeving met de strekking uitbreiding van de strafbaarheid van deelname aan een terroristische organisatie en strafbaarstelling van het openlijk steun betuigen aan een terroristische organisatie en het verheerlijken van terrorisme
- Verhoging strafmaximum deelneming terroristische organisatie
- Wet plan van aanpak witwassen
- Implementatie Europese verordening tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering
- Wetsvoorstel implementatie richtlijn inzake bevrozing en confiscatie
- Wetsvoorstel verbetering kroongetuigenregeling
- Aanvullende maatregelen tegen georganiseerde criminaliteit tijdens detentie
- Wijziging Wet Aanvullende maatregelen tegen georganiseerde criminaliteit tijdens detentie
- Wetsvoorstel herijking taakstrafverbod
- Wetsvoorstel verhoging strafmaximum openlijke geweldpleging
- Wetgevingsprogramma nieuw Wetboek van Strafvordering
- Wetgeving ter uitvoering van het plan van aanpak voor de uitwerking van de diverse voorstellen tot verhoging van strafmaxima
- Wetsvoorstel Wet modernisering en uitbreiding strafbaarstelling mensenhandel
- Wetgeving m.b.t. jeugdstrafrecht (verhoging maximale straffen voor 14- en 15-jarigen en

uitgebreide motiveringsplicht toepassing adolescentenstrafrecht bij meerderjarigen)

- Verzamelwet justitie BES
- Wetsvoorstel afschaffen tenuitvoerleggingstermijnen
- Wetsvoorstel strafbaarstelling onttrekken aan vrijheidsbeneming

Zal naar verwachting tot nieuwe wetgeving leiden:

- Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden tot uitbreiding van het intrekken van het Nederlanderschap bij terroristische misdrijven naar andere ernstige misdrijven waarvoor het Europees Verdrag inzake Nationaliteit (EVN) dit toelaat.
- Plan van aanpak voor het juridisch borgen van de neutraliteit van boa's.
- Wat opname van F4-vuurwerk in de Wet Wapens en Munitie (WWM) betreft moet nadrukkelijk rekening gehouden worden met de beperkingen die EU-regelgeving hieraan stelt.
- Inzet op nieuwe en effectievere EU-regelgeving ter voorkoming en bestrijding van seksueel misbruik van kinderen.
- Het kabinet streeft naar een verhoging van de minimumleeftijd voor prostitutie naar 21 jaar.
- Aanpassing van de Wet tijdelijk huisverbod inzake de aanpak van eengerelateerd geweld.
- Wetgeving doorwerking in Nederland van elders in de EU uitgesproken verbodenverklaringen van rechtspersonen.
- Wetsvoorstel videoconferentie in civiele en bestuursrechtelijke procedures.
- Diverse AMvB's en ministeriële regelingen voor verplicht elektronisch procederen door professionele partijen (oa voor curatoren, bewindvoerders en mentoren en voor advocaten bij verzoeken conservatoir beslag).
- Wetsvoorstel en AMvB tot aanpassing regeling vergoeding affectieschade (uitbreiding doelgroep affectieschade tot broers en zussen en aanpassing bedragen).
- Experiment nabijheidsrechter (voor de invoering hiervan is een algemene maatregel van bestuur noodzakelijk op grond van de Experimentenwet rechtspleging.

H9. Internationale veiligheid

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- Wettelijke verankering dat structureel minimaal 2% van het bruto binnenlands product aan Defensie wordt besteed, conform de NAVO Defence Investment Pledge.
- Een nieuwe nationale sanctiewet, die van belang is om handhaving en naleving van sancties te versterken en om omzeiling tegen te gaan.
- Een Europawet, met inbegrip van een regeling van informatievoorziening en procedures bij voorbereiding en totstandkoming van Europese wetgeving.

H10. Economie en vestigingsklimaat

Aangekondigde nieuwe wetgeving:

- “Ook start het kabinet een traject richting het aanleggen van reserves voor kritieke grondstoffen. Hierbij wordt gekeken naar de mogelijkheid van een Europees stelsel onder de Critical Raw Materials Act (CRMA).” Dit kan leiden tot uitvoeringswetgeving van de Critical Raw Materials Act.
- “Het kabinet onderschrijft daarnaast het belang van een veiligheidstoets op buitenlandse investeringen in vitale infrastructuur, technologie en strategische kennis.” Omzettingwetgeving ter uitvoering van een nog vast te stellen EU-verordening inzake de screening van buitenlandse investeringen in de Unie.
- “Geopolitieke spanningen vormen een risico voor de economische veiligheid. Beschermende maatregelen zijn nodig om te voorkomen dat hoogwaardige kennis en technologie in verkeerde handen valt, door bijvoorbeeld spionage- en sabotageactiviteiten.” De Wet investeringen, fusies en overnames (Wet vifo) wordt waar nodig geactualiseerd, onder meer door wijziging van het Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) die het toepassingsbereik bepaalt van sensitieve technologieën die onder de wet vallen.
- Wetsvoorstel continuïteit ondernemingen I (WCO I)
- Verbetering positie werknemer in faillissement bij overgang van onderneming (WVOVF).
- Wetsvoorstel digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Zal naar verwachting leiden tot nieuwe of aangepaste wet- en regelgeving:

- “Introductie van de wettelijke verplichting om het Adviescollege toetsing regeldruk (ATR) structureel en vroegtijdig bij de voorbereiding van nieuwe regelgevingsvoorstellen, die naar verwachting grote gevolgen voor de regeldruk hebben, te betrekken. Het kabinet zal hiertoe dit najaar een nota van wijziging indienen op het voorliggende wetsvoorstel tot wijziging van de Instellingswet Adviescollege toetsing regeldruk. Het wetsvoorstel Instellingswet Adviescollege toetsing regeldruk zal naar verwachting uiterlijk voorjaar 2025 in werking treden.” Mogelijk kan de kabinetsaanpak op regeldruk ook leiden tot wijzigingen (in wet- en regelgeving) op andere terreinen maar deze zijn nu nog niet concreet te voorspellen.
- “We zorgen ervoor dat faillissementen, met name van het mkb, beter en sneller kunnen worden afgewikkeld, met oog voor de belangen van betrokken partijen.” Gekoppeld aan Wet verbetering faillissementsrecht. Inhoud van deze wet is nog nader te bepalen.
- “Om concurrentie in markten te verbeteren overweegt het kabinet de introductie van nieuwe gerichte mededingingsinstrumenten, waarmee de Autoriteit Consument en Markt (ACM) in meer situaties kan ingrijpen. Bijvoorbeeld door uitwerking van nieuw instrumentarium en een aanpassing van de Mededingingswet, met oog voor regeldruk en vestigingsklimaat.” Wanneer er nieuwe gerichte mededingingsinstrumenten voor de ACM geïntroduceerd worden zal daaruit wetgeving volgen. Het kabinet overweegt nog of deze nieuwe instrumenten worden geïntroduceerd.
- Regelgeving rondom n.a.v. passage mediapluriformiteit en nationale regels fusietoezicht. Deze passage staat vermeld in H7 maar, zoals daar ook aangegeven, valt onder beleidsverantwoordelijkheid EZ en OCW. Er is nog gene keuze gemaakt hoe en in welk wettelijk kader dit verder vorm moet krijgen.

Dit is een uitgave van:
Rijksoverheid
September 2024